

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК З

 Ганна ЛІХОНОСОВА

«31» серпня 2023 р.

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Етичні аспекти роботи психолога
(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності: 053 Психологія

Освітні програми: Психологія

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2023 рік

Розробник: Балабанова К.В., ст. викладач. каф. 707, к. психол. н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2023 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Ю. І. Гулий
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

здобувачка групи 760пм (каф. 704)

(підпис)

В.А. Переверзєва
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Яковенко Олена Костянтинівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри 704.

З 2008 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- еволюційна психологія;
- психодіагностика;
- експериментальна психологія;
- основи неврології та психіатрії

Напрями наукових досліджень: сімейна та вікова психологія

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 1 семестр.

Обсяг дисципліни:

З кредити ЄКТС (90 годин), у тому числі аудиторних – 48 годин, самостійної роботи здобувачів – 48 годин.

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна

Дисципліна – за вибором.

Види навчальної діяльності – лекції, семінарські заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – загальна психологія, філософія.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – вступ до фаху

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета

Поглиблення теоретичних уявлень щодо діяльності практичного психолога, а саме етичних норм та принципів, дотримання яких є необхідною умовою кваліфікаційної професійної діяльності.

Завдання

Поглиблення теоретичних знань щодо кола та напрямків професійної діяльності практичного психолога. Вивчення поняття етичної норми, її принципів, відповідної документації, що регулює практичну діяльність. Розглядання видів етичних дилем, конфліктів та конструктивних варіантів їх вирішення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні досягти таких **компетентностей**:

1. Знання та розуміння основних етичних принципів діяльності

практичного психолога

2. Знання основних категорій етичних принципів професійної діяльності психолога.
3. Здатність вирішувати потенційні етичні труднощі в практичній діяльності психолога.

Результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен чітко розуміти коло професійних компетенцій та завдань практичного психолога; значення та зміст етичних принципів діяльності; ступень відповідальності, конфіденційність, норми та вимоги щодо користування та збереження психологічної інформацією, нормативну документацію, яка регламентує практичну діяльність.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, філософія, вступ до фаху, психологічна служба.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етичні норми діяльності практичного психолога

Тема 1. Напрями професійної діяльності практичного психолога

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Коло професійної діяльності психолога. Поняття психологічної норми. Діяльність психолога та психіатра: клієнт, пацієнт, завдання, методи роботи та діагностики. Напрями та види сучасної психологічної допомоги. Практичні сфери діяльності психолога.

- *Семінарське заняття «Галузі діяльності сучасного практичного психолога»*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Тема 2. Етичний Кодекс практичного психолога

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Історія створення, значення, завдання та мета Етичного Кодексу психолога. Основні положення. Аналіз понять відповідальності діяльності психолога, компетентність, захист інтересів клієнта, конфіденційність, етичні правила психологічних досліджень, а також кваліфікована пропаганда психології.

- *Семінарське заняття «Етичний Кодекс практичного психолога»*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Тема 3. Етичні дилеми у практиці психологічної допомоги.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Проблема виникнення етичних дилем у практиці психолога. Аналіз основних сучасних підходів до класифікації етичних дилем, огляд основних теорій. Аналіз понять «етичний конфлікт», «етично неоднозначні ситуації» алгоритм прийняття рішення у ситуації етичного конфлікту.

- *Семінарське заняття «Стратегії вирішення етичних конфліктів в психологічній практиці»*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години (у межах л, п).*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2.

Тема 1. Комунікативна функція в психологічній діяльності.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*

Комунікативна функція: психологічний аспект. «Бар'єри» комунікативного процесу. Рівні спілкування. Культура спілкування: типові помилки, загальні правила та принципи побудови ефективної комунікації. Специфіка прояву комунікативної, перцептивної, інтерактивної сторони у діловому спілкуванні. Основні види ділового спілкування. Основні види ділового спілкування. Етикет телефонної розмови.

- *Семінарські заняття: «Професійна психологічна комунікація».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Тема 2. Етичні особливості роботи практичного психолога з дітьми та підлітками.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*

Специфічні особливості роботи практичного психолога з дітьми та підлітками. Специфічні етичні принципи роботи психолога в закладах освіти. Принципи відповідальності та конфіденційності, поняття юридичної та правової правомочності, інформованої згоди. Етичні принципи психологічних досліджень в освітніх закладах. Професійна комунікація з

адміністрацією навчального закладу. Замовник психологічного дослідження. Етичні принципи роботи психолога з дітьми-інвалідами, жертвами сексуального насильствами, або дітьми, що виховуються в неблагополучних родин.

- *Семінарські заняття: «Етичні принципи роботи психолога з дітьми та підлітками».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Тема 3. Етичні принципи психологічного експерименту.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*

Психологічний експеримент: основні положення. Замовник, Досліджуваний, Виконавець, Асистент психологічного експерименту. Етичні та правові принципи організації, проведення психологічного експерименту. Правова та етична відповідальність на всіх етапах психологічного експерименту. Аналіз прикладів психологічних експериментів, в яких було порушено етичні принципи діяльності психолога.

- *Семінарські заняття: «Етичні принципи в експериментальній діяльності практичного психолога».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
 - *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години (у межах л, п).*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
 - *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (письмова відповідь на 2 питання за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на семінарських заняттях	0 ... 3	8	0 ... 24
Модульний контроль	0...26	1	0 ... 26
Змістовний модуль 2			
Робота на семінарських заняттях	0 ... 3	8	0 ... 24
Модульний контроль	0...26	1	0... 26
Усього за семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру.

Задовільно (60-74). При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача

(додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 90 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретичнообґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

НМК з дисципліни:

- силабус дисципліни;
- підручники та навчальні посібники, в тому числі в електронному вигляді, які за змістом відповідають силабусу дисципліни;
- методичні вказівки та рекомендації для виконання практичних робіт та самостійної підготовки;
- плани семінарських занять;
- питання, тести для контрольних заходів;
- каталоги інформаційних ресурсів.

11. Рекомендована література

Базова:

1.Бочелюк В. И., Зарицька В. В. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посібник / В. И. Бочелюк, В. В.Зарицька. – К., 2007. – 288 с.

2. Булатевич Н. М. Організація діяльності психологічної служби: навч. посібник / Н.М.Булатевич. Суми. СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2015. – 445 с
3. Горбунова В. В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень // Практична психологія та соціальна робота / В.В.Горбунова. – № 3. – 2005. – С. 18-23.
4. Іванова О. В., Корсун С.І., Москалюк Л.М. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посібник / О.В.Іванова, С.І.Корсун, Л.М.Москалюк. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 184 с.

Основна:

1. Носенко Е. Л. Етичний кодекс психолога України у світлі Європейського Мета-кодексу етики психологів // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 5. – С.2-3
2. Климчук В.О. Ціннісні засади побудови системи психологічної етики // Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д. Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26, в 4-х томах. Том 2. – С. 278-281.
3. Музика О.Л. Три кроки – концепція програми розвитку здібностей та обдарованості // Гуманізація взаємин учителя та учнів – необхідна умова особистісно орієнтованої освіти: науково-методичний збірник / За ред. С.Д.Максименка, Г.О.Балла, М.М.Заброцького. – Житомир-Київ, ЖОППО, 2004. – С. 81-88.
4. Большакова Н. Л. Етичні аспекти роботи психолога з дітьми та підлітками-інвалідами. URL: <http://dialektika-eniologiy.narod.ru/bioet.htm>